

A woman with dark hair is sitting and reading a book to two young children. The child on the left is wearing a blue shirt and pointing at the book. The child on the right is wearing a yellow shirt and also pointing at the book. The woman is looking at the book and speaking. The background shows a window with white curtains.

KWESTIE VAN LEZEN

Deel 6

Voorlezen stimuleren in meertalige gezinnen:
achtergronden en praktische tips voor pedagogisch medewerkers en
leerkrachten basisonderwijs

Lezen

STICHTING LEZEN

Voorlezen in meertalige gezinnen, wat is het?

Wat is er fijner en gezelliger dan voorlezen? Lekker samen in een hoekje, in een stoel, of 's avonds op de rand van het bed een verhaaltje (en nog eentje, en nog eentje). Behalve dat het leuk is, is het ook om verschillende redenen goed om dat te doen.

Voorlezen heeft een positief effect op de taalontwikkeling van kinderen (Bus, van IJzendoorn & Pellegrini, 1995; Fletcher & Reese, 2005), op andere cognitieve vaardigheden (Raikes e.a., 2006) en op de creatieve en sociaal-emotionele ontwikkeling (Kwant, 2011). Voorlezen verhoogt het leesplezier van kinderen, ze leren er meer taal door, doordat ze allerlei nieuwe woorden en zinnen te horen krijgen. Bovendien is het goed voor hun verhaalbegrip.

Maar hoe zit dat nu in meertalige gezinnen?

Wat gebeurt er als ouders in hun eigen taal voorlezen?

Zijn die voordelen er dan nog steeds? Het antwoord daarop is volmondig ja.

Wetenschappelijk bewezen: meertalig voorlezen werkt!

- 1) Het maakt niet uit in welke taal ouders voorlezen
Voorlezen heeft een positief effect op kinderen, en het maakt niet uit in welke taal een ouder voorleest. Lezen in de eigen taal staat de ontwikkeling van het Nederlands niet in de weg. Kinderen kunnen de kennis (woorden, zinnen) die ze hebben van hun eerste taal overdragen op hun tweede taal (Leseman e.a., 2009). Dus voorlezen in de eigen taal is ook goed voor de ontwikkeling van het Nederlands.
- 2) Meertalig voorlezen versterkt het denken over taal
Meertalige kinderen hebben meer bewuste en impliciete kennis over taal. Dat noemen we metalinguïstisch bewustzijn. Juist doordat meertalige kinderen opgroeien met twee (of meer) verschillende taalsystemen, begrijpen zij al op jonge leeftijd dat een taal eigenlijk niet veel meer is dan een verzameling afspraken, die net zo goed anders had kunnen uitpakken. Het is toevallig dat een beest dat blaft in de ene taal *hond* en in de andere taal *dog* heet. Dit soort ontdekkingen die kinderen doen over taal, zijn heel waardevol bij het aanleren van andere talen. Om hier optimaal van te kunnen profiteren, moeten kinderen een ruim en rijk taalaanbod krijgen in beide talen. Dat wil zeggen dat bijvoorbeeld een Afghaans kind dat in Nederland opgroeit veel Nederlands te horen krijgt, maar ook veel eigen taal. Ouders zijn hiervan de belangrijkste 'aanbieders'. (Jessner, 2006)
- 3) Meertalig voorlezen maakt kinderen flexibel
Een ander voordeel van meertalig opgroeien is dat meertalige kinderen een grotere mate van cognitieve flexibiliteit en impulscontrole hebben. Ze kunnen gemakkelijker overschakelen van de ene taak naar de andere, én ze kunnen beter impulsen onderdrukken. De hersenen van kinderen die meertalig opgroeien gaan efficiënter om met taakwisselingen dan kinderen die één taal beheersen. Maar ook hier geldt: dat kan alleen als de talen in balans zijn. Meertalige kinderen kunnen dit doordat ze van jongs af aan voortdurend bezig zijn een afweging te maken welke taal ze gebruiken (en welke taal ze onderdruk-

ken). Om talen in balans te krijgen moet er veel aanbod zijn van beide talen. Met voorlezen in beide talen kun je daarvoor zorgen. (Poarch, 2012)

- 4) Meertalig voorlezen brengt kinderen niet in verwarring
Ouders uit meertalige gezinnen blijken zich tijdens het voorlezen heel consequent te beperken tot één taal. Zij hebben daarbij een voorkeur voor voorlezen in de eigen taal. Daarmee bieden ze kinderen ook een vorm van structuur, namelijk de zekerheid dat alle woorden en zinnen die ze horen uit dezelfde taal komen. (Shuler, 2011)

Aan de slag in de praktijk

Belangrijk is dat ouders beseffen dat ze door voor te lezen - hetzij in het Nederlands, hetzij in de eigen taal -, bijdragen aan de taalontwikkeling van hun kinderen. Bovendien draagt het voorlezen bij aan culturele overdracht: kinderen komen door voorgelezen te worden op vroege leeftijd in aanraking met werelden die ze niet kennen. Dit geldt des te meer voor kinderen uit meertalige gezinnen, die met diverse culturele achtergronden te maken hebben. Ouders lopen vaak aan tegen vooroordelen over minderheidstalen. Het zou niet goed zijn voor de ontwikkeling van de Nederlandse taal als ze hun eigen taal gebruiken. Ouders die hierover veel opmerkingen krijgen zijn vaak onzeker en sommigen kiezen ervoor om dan maar in het Nederlands voor te lezen. Maar daar zit een addertje onder het gras. Als ouders het Nederlands niet zo goed beheersen, is de kans groot dat zij verkeerde klanken, woorden of zinsconstructies overbrengen. Dan gaat het positieve effect op de taal van hun kind weer verloren.

Sommige culturen hebben niet echt een voorleestradietie. Dan is er vaak wel een traditie van het vertellen van verhalen. Verhalen vertellen is net zo goed voor de taalontwikkeling.

Welke voorleestips kun je als professional aan meertalige ouders geven?

Tip 1: Het maakt niet uit in welke taal het gebeurt, als ouders maar voorlezen!

Het allerbelangrijkste wat je ouders kunt meegeven is de boodschap dat ze hun kind voorlezen. Vertel ouders dat voorlezen leuk is en belangrijk voor de ontwikkeling van hun kind. Benadruk dat de meeste kinderen het erg leuk vinden om voorgelezen te worden. Kinderen die van jongs af aan worden voorgelezen, leren nieuwe woorden en begrippen, leren hoe verhalen in elkaar zitten, en maken kennis met de wereld van het boek.

Voor het verhogen van het leesplezier maakt het niet uit in welke taal er wordt voorgelezen. Het gaat om kennismaken met boeken, met verhalen, met geschreven cultuur. En ja, voorlezen verhoogt de woordenschat. Omdat woorden nu eenmaal bij een bepaalde taal horen, maakt het wél uit in welke taal wordt voorgelezen. Als ouders uit meertalige gezinnen voorlezen in hun eigen taal, is dat goed voor de woordenschat in de eigen taal. Lezen ze in het Nederlands voor, dan zullen de kinderen meer Nederlandse woorden oppikken. Maar dat is niet het hele verhaal. Behalve dat je woorden leert, leer je ook de achterliggende begrippen. Dan gaat het eigenlijk om de diepere kennis, de diepere betekenis van woorden. Als er in een voorleesboek een stoel voorkomt, kan een kind, bijvoorbeeld door goed naar de tekeningen te kijken, concluderen dat een stoel een voorwerp is waar je op kunt zitten, dat vier poten en een rugleuning heeft, dat vaak van hout gemaakt is, etc. Maar diezelfde kennis doet een kind op als het voorleesboek in het Turks is. Ook een *sandalye* is een voorwerp waar je op kunt zitten, dat vier poten en een rugleuning heeft en dat vaak van hout is gemaakt. Diepere kennis van begrippen staat los van de taal of talen die je spreekt. Kinderen kunnen deze kennis overdragen van de ene naar de andere taal.

Tip 2: Kies de taal die het beste bij je past

Vertel ouders dat ze bij het voorlezen vooral de taal moeten kiezen die het best bij hen past. Voorlezen is een leuke, gezellige bezigheid, en moet dat ook vooral blijven. Sommige ouders voelen zich niet zeker als ze in het Nederlands voorlezen, omdat hun vaardigheid niet voldoende is. Andere ouders vinden het juist belangrijk in het Nederlands voor te lezen, met de afweging dat dat het belangrijkste is voor de toekomst van hun kind. Maar als hun Nederlands niet helemaal in orde is, is het leereffect weg, of is er zelfs een negatief leereffect. In gezinnen waar ouders elk een andere taal spreken, is één-ouder-één-taal een prima strategie. Je kunt het advies “Spreek je eigen taal” ook gebruiken als het gaat om voorlezen.

Tip 3: Volg een meertalige strategie

Als je weet dat ouders zowel de eigen taal als het Nederlands goed beheersen, moedig hen dan aan een tweetalige strategie te volgen: lees in beide talen voor. Niet tegelijk, maar de ene keer een Nederlands boek, en een volgende keer een boek in de thuistaal. Kennis van zowel de thuistaal als het Nederlands is belangrijk, ook voor later als het kind niet meer naar school gaat.

Tip 4: Geef boekentips

Geef ouders tips over welke boeken ze kunnen voorlezen. Vertel over het thema waaraan je werkt. Vraag bijvoorbeeld of ouders een boek dat je in de groep wilt voorlezen, eerst thuis in de eigen taal voorlezen. Dit helpt op het moment dat het boek in de groep wordt voorgelezen in het Nederlands. Misschien kun je een woordenlijst met Nederlandse woorden meegeven, zodat ouders ook die kernwoorden aan de orde kunnen laten komen tijdens het voorlezen. Er is een beperkt aantal tweetalige boeken op de markt, maar je kunt prentenboeken ook op je eigen manier navertellen. Zeker met jonge kinderen is het goed mogelijk dat een ouder de tekeningen uit een Nederlandstalig boek in de eigen taal navertelt. Als ouders daarbij open vragen

stellen aan hun kind is dit een goed voorbeeld van interactief voorlezen in de eigen taal.

Tip 5: Praat met ouders over meertaligheid

Ouders zien vaak wel het belang van het Nederlands voor hun kinderen heel goed in, maar zien niet altijd het verband met de ontwikkeling van de eigen taal. Af en toe praten over meertaligheid kan helpen. Vertel bijvoorbeeld dat de eigen taal een basis kan bieden voor het leren van het Nederlands.

Tip 6: Geef de eigen taal ruimte en waardering

Het is een misverstand te denken dat opgroeien met meer talen te belastend is voor een kind en tot een vertraagde taalontwik-

keling leidt. Dat is niet zo. Meertaligheid is nooit de oorzaak van taalproblemen. Maar kinderen moeten wel voldoende taal om zich heen horen. Nederlands leren ze buitenshuis (in de kinderopvang, op school), en ouders zorgen voor aanbod in de andere taal. Behalve 'voldoende' moet het taalaanbod kwalitatief aan de maat zijn. Als ouders hun kinderen van jongs af aan boeken voorlezen, leren hun kinderen de betekenis van woorden. Niet alleen gewone woorden, maar ook af en toe moeilijkere woorden. Als je als leerkracht of pedagogisch medewerker meertalige ouders wilt stimuleren om voor te lezen, kun je dat het beste doen vanuit een positieve houding tegenover de eigen taal. Laat ook kinderen merken dat je belangstelling hebt voor hun thuistaal. Zeg niet tegen ouders dat ze het beste in het Nederlands kunnen voorlezen, maar geef ruimte aan hun eigen taal. Daarmee voelen veel ouders zich het meest vertrouwd, dat is de taal van hun hart, van hun emotie.

Meer informatie?

taalvorming.nl – workshops en trainingen voor ouders en beroepskrachten
voorleesexpress.nl – wekelijks een voorlezer op bezoek ten behoeve van de taal-
leesstimulering
drongofestival.nl – jaarlijks meertalenfestival
afuk.nl – taal-leestimulering in de Friese taal

Bus, A. G., van IJzendoorn, M.H., & Pellegrini, A.D. (1995). *Joint Book Reading Makes for Success in Learning to Read: A Meta-Analysis on Intergenerational Transmission of Literacy*. *Review of Educational Research*, 65(1), 1-21.

Fletcher, K. L., & Reese, E. (2005). *Picture Book Reading With Young Children: A Conceptual Framework*. *Developmental Review*, 25, 64-103.

Jessner, U. (2006). *Linguistic awareness in multilinguals: English as a third language*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Kwant, A. (2011). *Geraakt door prentenboeken: Effecten van het gebruik van prentenboeken op de sociaal-emotionele ontwikkeling van kleuters*, Stichting Lezen reeks, Eburon

Leseman, P.P.M., Scheele, A.F., Messer, M.H., & Mayo, A.Y. (2009). *Bilingual development in early childhood and the languages used at home: Competition for scarce resources?* In I. Gogolin & U. Neumann (Eds.), *Streitfall Zweisprachigkeit – The bilingualism controversy* (pp. 289-316). Wiesbaden: VS-Verlag.

Poarch, G. J. (2012). *Cross-linguistic interaction, lexical representation, and cognitive control in second language learners, bilinguals, and trilinguals*. Unpublished dissertation, Radboud University Nijmegen.

Raikes, H., Pan, B. A., Luze, G., Tamis-LeMonda, C. S., Brooks-Gunn, J., Constatine, J., et al. (2006).

Mother-Child Bookreading in Low-Income Families: Correlates and Outcomes during the First Three Years of Life. *Child Development*, 77(4), 924-953.

Shuler, J.T. (2011) *Joint Picture Book Reading in Monolingual and Bilingual Parent-Child Dyads: The Role of Parent-Child Interactional Quality*. Ongepubliceerd artikel Georgetown University. Zie: <http://aladinrc.wrlc.org/handle/1961/10174>

Meer informatie over de brochurereeks *Kwestie van Lezen* vindt u op lezen.nl

Colofon

Tekst: Jeroen Aarsen (Sardes)

Eindredactie: Stichting Lezen

Foto's in opdracht van Kunst van Lezen: Janiek Dam, Jørgen Koopmanschap en stockfoto's

Vormgeving: Eindeloos, Den Haag

Drukwerk: Edauw en Johannissen Drukkerij

Uitgave van Stichting Lezen, 2013

Stichting Lezen
Nieuwe Prinsengracht 89
1018 VR Amsterdam
Postbus 16518
1001 RA Amsterdam
T 020 6230566
www.lezen.nl

Lezen
STICHTING LEZEN